กระทรวงศึกษาธิการกับการปรับโครงสร้าง

นำเสนอเมื่อ : 26 พ.ย. 2558

โดย ผศ.รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร

ภายหลังรัฐบาลให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา
กระแสการปรับโครงสรางกระทรวงศึกษาธิการก็กลับมาเป็นที่กลาวขานกันอีกครั้งก่อนหน้านี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 14 กรม
แต่ภายหลังเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการถูกปรับจาก 14 กรม เป็น 5 องค์กรหลัก ประกอบด้วย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา,
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

การปรับโครงสร้างการบริหารมาเป็น 5 องค์กรหลัก
คณะกรรมการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในขณะนั้นคงได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียอย่างรอบคอบและชัดเจนแล้วว่าการบริหารจัดการของกระทรวงศึกษาธิการคงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิรูป
ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มักจะมีบางองค์กรหลักพบว่าการบริหารจัดการเกิดความไม่คล่องตัวและมีปัญหา
จึงได้มีความคิดและเสนอทางออกในการขอปรับโครงสร้างมาเป็นระยะๆ
โดยเฉพาะชาวสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเสนอขอให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแยกออกมาจากกระทรวงศึกษาธิการไปเข้าสู่องค์กรใหม่ เช่น กระทรวงการอุดมศึกษาและการวิจัย และกระทรวงอุดมศึกษา หรือแยกออกมาเป็นทบวงอย่างในอดีต อย่างไรก็ตาม
แนวโน้มของการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการทำท่าว่าจะเป็นจริง
เมื่อมีไฟเขียวจากผู้บริหารระดับสูงให้แต่ละองค์การไปเสนอแนวทางตลอดจนรูปแบบและภารกิจเพื่อเสนอให้คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาการศึกษาหรือซุปเปอร์บอร์ดการศึกษาพิจารณาต่อไป

เมื่อมีประเด็นการเสนอการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการทุกครั้งก็จะมีเสียงสะท้อนออกมาหลากหลายมิติ ทั้งอดีตผู้บริหาร นักวิชาการและผู้เกี่ยวของทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ขอเสนอหรือมุมมองของบุคคลต่างๆ ที่มีต่อกรณีนี้ถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่มีผู้เกี่ยวของจะต้องรับฟังและนำไปสังเคราะห์
วิเคราะห์เพื่อประโยชน์โดยรวมของการศึกษาชาติ
และถือได้ว่าผู้ที่ออกมาเสนอมุมมองต่างได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความมุ่งหวังให้การศึกษาของชาติมีการพัฒนาไปข้างหน้าและทำให้มีความเท่าเทียมกับนานาประเทศ

นายจรูญ ชูลาภ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ได้กล่าวถึงกระแสการปรับโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการในการที่จะมีปลัดกระทรวงเป็นหัวหน้าส่วนราชการระดับ 11 เพียงคนเดียว (Single Command) และจะสลายองค์กรหลักแตกเป็นกรมที่มีอธิบดีระดับ 10 เป็นผู้บังคับบัญชา วาโดยส่วนตัวเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว
คือโครงสร้างควรจะกลับไปเป็นแบบเดิมก่อนที่จะปรับให้มีองค์กร 5 แท่งเช่นในปัจจุบัน

ซึ่งไม่ใช่เป็นการถอยหลังแต่เพื่อความชัดเจนในการจัดและพัฒนาการศึกษา เพราะตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ปฏิรูปการศึกษาและปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ไปไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ ผลการประเมินหรือจัดอันดับการศึกษาของประเทศก็ถอยไปเรื่อยๆ จากที่เคยอยู่อันดับ 40 กว่า ก็มาเป็น 80 กว่า ดังนั้น เมื่อไม่ถึงเป้าหมายก็ต้องมีการปรับเปลี่ยน (ไทยโพสต์, 9 พฤศจิกายน 2558)

ในขณะที่ ศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะอนุกรรมการแก้ไขราง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ..... กลาวว่า ขณะนี้ถึงเวลาที่จะมาคุยกันเรื่องโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องกับกฎหมายและแผนการศึกษาชาติที่กำลังปรับปรุงอยู่ ซึ่งเน้นที่ภารกิจโดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มภารกิจหลัก ได้แก่
1.กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและแผนการศึกษา อาทิ สภาการศึกษา 2.กลุ่มผู้กำกับการศึกษา ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ
3.กลุ่มผู้จัดการศึกษา ได้แก ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น วัด มูลนิธิ ภาคเอกชน
4.กลุ่มผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา อาทิ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเอกชน
5.กลุ่มผู้สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร อาทิ สำนัก งบประมาณกองทุนต่างๆ เป็นต้น

พร้อมกันนั้น ศ.ดร.สมพงษ์สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่พบขณะนี้คือ ข้าราชการ ศธ.เกิดภาวะแตกตื่นหรือตื่นตระหนกกับโครงสร้างใหม่ ทำให้ทุกคนคิดถึงแต่ตัวเองโดยเฉพาะเรื่องตำแหน่งซึ่งจะทำให้การปฏิรูปการศึกษาเรื่องอื่นๆ เงียบหายไป เช่น การปฏิรูปการเรียนรู้ คุณภาพและการประเมินที่สำคัญ การให้ข้าราชการประจำปรับโครงสร้างตัวเองจะไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ควรให้หน่วยงานหรือคนที่ไม่มีส่วนได้เสีย เช่น ทีดีอาร์ไอเป็นผู้จัดโครงสร้างและให้ข้าราชการประจำเข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น (ไทยรัฐ, 12 พฤศจิกายน 2558)

การปรับโครงสร้างของกระทรวงนั้นในทรรศนะของผู้เขียนเห็นว่าหากมีความจำเป็นและเพื่อขจัดปัญหาตลอดจนอุปสรรคต่างๆ ที่ผู้ปฏิบัติเผชิญและส่งผลดีต่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติก็สมควรยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการปรับแล้วประโยชน์ที่ได้รับตกอยู่กับผู้บริหารโดยไม่ส่งผลไปยังเด็กซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญนั้น ก็คงจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดีอย่างแน่นอน บุคคลที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนต่อการปรับโครงสร้างในครั้งนี้คงไม่พ้น รศ.นพ.กำจร ตติยกวี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะต้องเป็นแกนกลางในการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบุคคลและหน่วยงานภายนอกรวมถึงผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการเพื่อหลอมรวมแนวคิดให้ตกผลึกก่อนเสนอให้ผู้มีอำนาจหรือคณะกรรมการนโยบายและพัฒนาการศึกษาที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานพิจารณาต่อไป

วันนี้หากมีการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการเป็นจริง คำถามที่ตามมาคือ ถ้าปรับแล้วผลการจัดการศึกษายังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังมีลักษณะเหมือนอดีตที่ผ่านมาแล้วเราจะหาคำตอบจากใคร ดังนั้น ก่อนการเปลี่ยนแปลงการฟังความรอบด้านจึงมีความจำเป็นยิ่ง และไม่ควร มองข้าม "การปรับโครงสร้างของกระทรวงนั้น...หากมีการปรับแล้วประโยชน์ที่ได้รับตกอยู่กับผู้บริหารโดยไม่ส่งผลไปยังเด็กซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญนั้น ก็คงจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดีอย่างแน่นอน"

ที่มา มติชน ฉบับวันที่ 27 พ.ย. 2558 (กรอบบ่าย)